

LE JOURNAL BIELORUSSIEN
LA PATRIE"DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG
„DAS VATERLAND“ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-
ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BÄCKAUSCHYNA“ („VATERLAND“)

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Bäckauschyna“ („Das Vaterland“),

(13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS“, Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 8, Rosenheimer Str. 46 a.

Цена паза Нямеччыны: ЗША — 20 цэнтаў, Канада — 20 ц., Ангельшчына — 1 шылінг, Францыя — 20 фр., Вэльгія — 5 фр., Аўстралія — 7 шылінг, Аргентына — 2 эзю. У іншых краінах раўнавартасць 15 ам. цэнтаў. Цена лётніцкай поштай у заакінскія краіны — 30 ам. цэнтаў. — Падвойныя нумары каштоўніц падвойна.

Банковая конто: Zeitung „Bäckauschyna“,
Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

ГАЗЕТА ВЫХОДЦІЬ РАЗ У ТЫДЕНЬ — ЦАНА 50 Н. ФЭН.

№ 12-13 (294-295)

Нядзеля, 25 сакавіка 1956 г.

ГОД ВЫДАННЯ 10

1918 —

25 САКАВІКА

— 1956

Агонь дабираецца да нафты

Вялікі Сакавік

Хоць мы шумна называем нашы чалавекі «атамнай эрай», хоць вучоныя сушыць галовы, як запрагчы ў матарызацію сонечную энэргію, усё-ж яшчэ даўгая дзесяткі год нафта будзе гэтай «чорнай крываў», якая будзе рэгуляваць палітычнага й эканамічнага жыцця. Дзеўні капрыз натуры стварыў найблізшыя рэзорвы гэтых сымпазічных скарбай якраз на сутыку трох кантынентаў — на Арабскім поўдні. На гэтым поўдніку знаходзіцца 60% нафты ўсёго сусвету.

Пакуль непрадбачлівія правадырыня вывёлі за ручку ў вялікі сусвет камуністичнага імпрыялізму, на Блізкім і Сярэднім Усходзе разыўвалася прыкладная «ідэлія». Ангельцы, якія кантролівалі гэтых раёны, набудавалі вышак, праз пустыню правілі сотні кілометраў залезных труб, каб яи мець клопатай з транспартам, і нафта з вышак ды рафінэрыяў паплыла праста ў парты. Нафта плыла ў плылі мільёны ў банкі лёнданскага Сіті. Нейкай частка гэтых мільёнаў трапляла ў скарбніцы розных султаноў, эміраў, шайкай, якія ў запісных гармохах, аркушах жонкамі і адаміскамі, драмалі цэльня гады, смокчучы нарґіль. А сярод вышак, на саракаградуснай съязноце, працавалі ўрады, абдэртыя, брудныя, затрахомленыя, засыпічаныя й напоўгадонныя Арабы. Паміж імі, як бусы на доўгіх ногах, працоўвалі рыхаватыя Ангельцы. Чуць на кожніх з іх меў пад пахай абцягнутую скурай палку з конскім хвастом на канцы. Мяцёлкай зонскага хваста Ангелец адмахаўся ад мух і камароў, а палка служыла да ўзбуджання сярод Арабаў энтузізму да працы па слухмянасці.

Такая «ідэлія» трывала даўгія гады. Ня раз, валочачыся па спаленай сонцем пустыні, я садзіўся на залезную трубу, якія злучаюць Мусульмін і Ханакін з Пэрсыдскімі затокамі, а якія цягнуць сярод пустыні. Тады я чую, што сяджу на вельмі-ж важнай артэрыі жыцця, і што пада мной насыпанным патокам плынуць мільёны. Вечарамі, ідучы па пустыні, я камбінаваў, якія стацца сінамі банкіра ў лёнданскага Сіті, або хоць шыкай ці якім іншым эфэндзі, і замест вартаваць рафінэры ад нападу нямецкіх дывэрсантаў, сядзець у запісным гарэме ды глядзець, як у мармарным басейне палочкі па сэрэны-адаліскі.

Нажаль, нічога з гэтых лятуценінь ў камбінацыі ня выходзіла. На маю долю заставаліся жудасныя камары, якія секлі мяне, якія гладзячы на маску, віцьцё шакалаў на пустыні і ў блізкім кішлаку — віцьё Арабаў.

Але вяртаемся да нафтавай «ідэлії». Вось-ж яна замуцілася, калі на пустынных кругазоры не міражом, але найрэальнейшай реальнасці з'явілася Амерыканцы. Яны прыехаў базаўкамі і конскім хвастоў, затое прывезуць дары, мадэрны пытлайды і чувігам. З часам усё наладзілася без канфліктаў: як Ангельцы, так і Амерыканцы дайшлі да пераканання, што на Блізкім і Сярэднім Усходзе нафты хопіц для абедвух партнераў. Цікіер нафта паплыла і ў Нью Ёрк, ну, і раб зразумелася, — далаў ў скарбніцы ляных арабскіх эфэндзі. Найменш карысць з гэтай імпрэзы мелі бедныя арабскія масы. Ясна, што ані Ангельшчына, ані Амерыка ня мелі ававязку клапаціца аб дабрабыце Арабаў, іхня-ж суптаны, шайкай і эміры мелі шашмат турботаў з жонкамі, каб дбаць аб сваім насельніцтве.

І вось на міжнародным далалягізде з'яўляеца грозны цень чырвонага імпрыялізму — у меру патрэбы, агрэсіўнага або пэрфіднага. Маскоўскія сатрапы даўно прыгнечваючыя нацыі.. працаў на палітычным вокам паглядалі на гэтую изўралігічную і стратэгічную важныя раёны. Аднак, да 45-га году, пакуль Са-

веты ня вылезлі на міжнародную арэнду, усялякая большавіцкая інфільтрацыя не могла мець посьпеху. Але, калі

«дабры оник» Джоў», а панаўшчына

Сталін, пачаў дружна з Трумэнам і

Чэрніклем кляпашца па лапатках, спра-

ва кірку адварнулася на карысць

бальшавікоў. Крамлёўская разынка ўці-

нулася ў арзап «вялікіх» і атрымалі

магчымасці шырэйшага ды больші сва-

боднага дзеяньня.

Аднак і тут — як ні парадаксальна!

— бальшавіцкая інфільтрацыя сярод

арабскіх народаў дала вельмі-ж мар-

ныя вынікі, без паўнаныя меншыя,

чымся сярод Французаў ці Італянцаў.

Мусульманскія рэлігіі выявілася неда-

ступнай сцяной для камуністычнай

прапаганды. Навет ніндзя ў адсталасяць

іхнянага саюзаў і здабылі выгодныя канцэ-

сі, якія дадзіць ім шырокія магчымасці

для далешнага пашырэння сваіх

прыніятая.

Гэткім чынам, бальшавікі вырваліся з

акруючага іх муру антыкамуністыч-

ных саюзаў і здабылі выгодныя канцэ-

сі, якія дадзіць ім шырокія магчымасці

для далешнага пашырэння сваіх

прыніятая.

Адначасова з здабываннем гандлёр-

ных канцэсій, бальшавікі павялі хітры

інтэнсіўныя дыпламатычныя наступ.

Выкарстоўваючы рэшты ангельскага

каляніялізму й нацыяналізму Арабаў,

Масква — найбуйнейшыя лоты калонізатор

і прыгнітальнік «нірадаў» — сталася

іхнім змагам за свабоду арабскіх кра-

іх, за канчальную ліквідацыю калоніялі-

зму, крэпківа й дэмантрацыйна бя-

ручы ўсходніх народы ў вабарону перад

ангельскім «каляніялізмам» і амэрыкан-

скай «эксплатацияй».

Гэтая аблыжная тэктყыка не магла на

выклікаць сярод бальшавікоў аднада-

ліквідацыі палітычнай ўсходніх наро-

даў з падзялініем.

Сакавік — гэта не недасяжны ідэал;

гэта і на форма бязь зъместу, як для

шматлікіх незалежнасці. Такая неза-

лежнасць для нас — гэта перад

умова для асянення пэўных канкрэт-

ых і ясна акрысленых мэтай.

Ідэал — адзін з самых імплемента-

ўніверсальных з'яўлінцаў факт, што яшчэ

перад тым, як мы фармальна авесці

іхнім змагамі.

Сакавік — гэта не спакушаць наўных Арабаў.

І вось апошні падзея сярод арабскіх

народаў выразна съветаць, што бальшавіцкая нащэпваныні дзеюць. Сама-

туды легальнаі дарогай сваіх «інструк-

тароў». І гэта ім удалося.

Далей, Масква загадала Палякам узыць падзея на адбітву Гаджаскай чыгуначнай дарогі, якая мае злучыць Дамаск з Мэдынай. І вось Польшча перадаў падзея ўсіх канкурэнтаў, жадаючы за арбітру таксама съмешану із пустынай. Як вяялае да адбітвы таксама арабскімі краінамі, якія з'яўліліся ўзбуджаныя на пасыпкі сваіх

народаў, але камуністычныя агенты будуть свабодна разыніць. Але, калі

наша Беларусь валадара ці аднаго зъмініла. А ёсё-ж у нашых сусідзях, нашых

дзяржав, дзеўжнасці, якія з'яўліліся ўзбуджаныя на пасыпкі сваіх

народаў, якія з'яўліл

Перагортваючы бачынкі...

Перад намі колькі нумароў «Літаратуры і Мастацтва» (Ворган Міністэрства культуры й прайлення Саюзу Пісьменнікаў БССР). Трэба прызнаць, што на глядзічы на сваю вонкавую форму, якая нічым на розынца ад савецкага стандарту, усё-ж гэтая газета больш набліжасцца хоць-бы сабе да эразу беларускага. У той час, калі, скажам, такая «Звяздза», навесці і пад такое паняцце не падыходзіць. Калі гаворыцца аб беларускасці савецкага газеты, дык, бязумоўна, маецца наўвешце фарматыўны бок — беларуская форма, якая зможа ўлашыцца ў шторах вузейных рамкі ведамае формулы «нацыянальные формы й сацыялістычнага зъместу». Чытаючы «Літаратуру і Мастацтва» мы знойдзем больш, чымся ў іншых газетах такіх граблемаў, што нас цікавіць і хвалююць. Гэта, зрештой, ясна, бо-ж беларускай мове, літаратуре, мастацтве, наўгату культура — гэта, у спэцыфічных умовах нашага народу, найбліжэйшы істотны элементы ягонага існавання, як апрычонае нацб.

Праўда, зь першага павярхонага агляду можна здызвіцца, чаму газета як-раз мае такі назоў, калі ў зъмесце прапаважаючы элементы пацільчына-грамадзкага характеру. Заходзі чытак не паверыб-бы, калі-б моякі сказаць, што ў прысьвечанай літаратуры й мастацтву гэзэце можна бачыць такія загалоўкі, як «Праблемы тэхнічнага прагрэсу», «Бюджэт нашай рэспублікі» і г. д. У савецкай аднак рэчаіснасці, дзе апалаічнасць, неўтрапальнасць ці абыякавасць да сацыялістычнага грамадзкага жыцця зьяўляеца шкодным мінусам, паэты, пісьменнікі, мастакі на мугучы не падпрадаваць дырэктыўным парты.

Ня будучы кампетэнтным, аўтар ня мае наўвешце даваць нейкі аналіз сучаснага паложэння ў літаратурным і мастацкім жыцці ў БССР. Ішкада, праўда, што нашыя прафесіяналы ў гэтых галінах рэдка задаюць сабе труду, каб гэтыя пытанні належна асвяціці пе-рад нашым эміграцыйным грамадзтвам. Мы-ж, перагортваючы бачыны «Літаратуры і Мастацтва», хочам толькі падзяліцца з нашымі чытчамі тымі паасобнымі мімантамі й уражаньнімі з культурнага жыцця ў УССР, якія звычайна найбліжэйшы кідаюцца ў вочы чытчу.

КРЫТЫКА Д. ПАЛІТЫКІ,

што зьмешчана пад загалоўкам «За глыбію і маштабнасць» у «Літаратуры і Мастацтве» з 4-га лютага гг. зъявілеца фактычна крытыкай беларускай савецкай крытыкі за 1955 г. Новага ў ёй нічога ніяма, бо ад пачатку да канца свайго артыкулу аўтар паўтарае ўжо на разробленым беларускім крытыкам закіды ў іхнай павярхонасці, неінважанасці, ніясмеласці. Пачынаеца артыкул падкрэсленнем найбліжэйшага недахопу сацыялістычнай літаратуре: адставаннем ад жыцця. Далей Д. Палітіка пепроходзіць да ін мениць тыповое праблемы соцрэалізму: «Праблема героя, — піша ён, — галоўная ў майстэрстве, усе іншыя ў творы падпрадаваны ёй, бо яна ўключасць сьеветапагляд аўтара і яго канцепцыю жыцця, вобразнае яго

ўспрыніцце съвету». Тут, як бачым, да-еца для крытыкай меркі, якой яны павінны мераць творы пісьменнікаў. Гэта тое апошнім часам вытварыліся новыя гады савецкага «героя». Ко калі ў савецкай «героя»? Ко калі ў савецкіх пісьменнікім знайсці гэта гэта савецкага «героя». Ко калі ў савецкіх пісьменнікім знайсці гэта гэта савецкага «героя»? Ко калі ў савецкіх пісьменнікім знайсці гэта гэта савецкага «героя»? Ко калі ў савецкіх пісьменнікім знайсці гэта гэта савецкага «героя»? Ко калі ў савецкіх пісьменнікім знайсці гэта гэта савецкага «героя»? Ко калі ў савецкіх пісьменнікім знайсці гэта гэта савецкага «героя»?

даведаеца, што ягоны непагрэшыны ў непамыльны «бачыка ў правадыр» меў свае грахі ў памылкі. Што скажуць сильныя ягоныя героі тыпу Машы Кацу-бы, Максіма Лехнаўца ў Васіля Лазавенкі (з раману «У добры час»), калі пі-бачаць, што іхнага «бачыка ў настаўнікаў» пахавалі? Яны сініяя няшчасныя сироты. Маша цяпер напоўніна будзе ласкава прыбрэць ягоны партрэт ды ўглядзанца ў ягоныя «дарагія ў ласкавыя рэсы». Дапусцім, што Шамякін, не разгубіўшыся, пачне твары новых герояў, якія адказваюць пастановам і дырэктывам апошніяго зъвестынства партыі. Нельга аднажыцца, што пісьменнікі, якія вымагаліся ад таго героя (і ўстроўна праблема існавала), дык апошнім трох гадах гэты «герой» пачаў мяніць сваё аблічча, і ніводзін савецкі геній ня можа сініяя сказаць, якую маску накладзе гэтым апошнім зъвестынствам партыі. Нельга аднажыцца, што пісьменнікі, якія вымагаліся ад таго героя (і ўстроўна праблема існавала), дык апошнім трох гадах гэты «герой» пачаў мяніць сваё аблічча, і ніводзін савецкі геній ня можа сініяя сказаць, якую маску накладзе гэтым апошнім зъвестынствам партыі.

«Адставання ад жыцця» савецкай літаратуры. У нармальных умовах тады літаратура йдзе разам з жыццём, майстры якое сваім геніальным разуменнем гэта жыцця прыродзінні інтуїцыю, могуць гладзіць далей сінінчынія дня. Савецкі-ж пісьменнік, хоць бы меў ня-маведама якую геніальну інтуїцыю, гэтае магчымасць ня мае: ягоная мяжа — сініншні дзень, заўтрашні — будзе такім, якім яго наважыцца зрабіць «ка-лектыўнае кіруніцтва» з Крамля, бо толькі яно мае на гэта манаполь. А так, як ніколі няведадама, што яно наважыцца дызен-ж — «цішэй едзеш — далей будзеш». Іншага выхаду ніяма. Но, вось, прыкладам, па-пытаемся:

ЯК ЧУЕЦЦА ШАМЯКІН?

Той Шамякін, які, набраўшы розгону ў маляваньні герояў-сталінцаў, аднаго дня

Вільня. Трохкрайская гора.

Да пытання формулы «найменшае зло»

(Працяг з 2-ой бачыны)

потым у ўмовах ліквідацыі феадалізму і ўздыму капіталізму — прыводзіць паступова да ўтварэння ўнутры рускага народу трох новых этнографічных груп: «палаітычных абласнікаў-гісторычных» (Маларасаў) і «палаітычных абласнікаў-тэатральных» (Вялікарусаў, Украінаў) і «палаітычных абласнікаў-литаратураў» (Беларусаў), трох брацкіх народоў, кожны з якіх творынъ на складзе вялікага Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік асабную націю і ўсе ўмесьце ў сваім адзінстве — рускі народ, які магутнае плямённае цэлае» (Цыт. праца істории, 1945 г., № 5—6, б. 17) і што «у гэтым запачаткованым этнічным выдзіленіи можна назіраць пачатковы працэс у ўтварэнні беларускага народнасці» (Там-жа, б. 18), ён мусіць аднак утварыць прынятym цывільданінам, а пайменна, што «этнічнае і культуральнае адзінства Русі захавалася ажно да татарска-мангольскага паняволення» (Там-жа, б. 19). Таксама, прыходзічы да выяснаву, што «да ўтварэння ВКЛ паслужыла не гвалтоўная агрэсія Летувы, але наважыцца саюз Летувісці і Беларусаў перад німецкай і татарской загрозай» (Там-жа); што «канчатковое фармаванье беларускага наці адносіца да літоўскага пэрсыду» (Там-жа, б. 20, 29) і што «з пачатку XVI ст. феадальна-бюджетная культура Беларусі ўступіла ў бліскучы пірэяд сваёму ўздыму» (Там-жа, б. 24) і якай яя была нічым іншым, як «адлюстраваннем росту народнага ўсьведамлення» (Там-жа, б. 25). У Пічэтаті і тут прымушаны паўтараць за расейскімі гісторыкамі, што «імкненне рускіх (г. з. беларускіх) феадалуў вызваліла спад улады Летуву і злучыла з палаіточні-ўсходній Русью вызваліла за-гавор князей у 1481 г.» (Там-жа, б. 22), цывільданін, якое зусім ня згоднае з гісторычным пірэядом, а таксама цывільданін, які з найбліжэйшым удалага жарту, калі-б яно ня было настолік трагічным для нашага народу.

А. Галубіцкі

ЛЯКАЙСТВА І НІЗКАПЛЮНСТВА,

што ў нармальных умовах іх цяжка бы-ло-б сабе ўяўіць. Восі адзін із шматлікіх прыкладаў. «Даклад таварыща Н. С. Хрушчова (на апошнім зъездзе партыі — А. Г.) прыцягвае да сябе той глыбокай і свасасаблівой пазіцыі, якія пра-сякнуты кожны радок, кожны раздзел, кожная навет лічба, прыведзеная да-кладчыкам» («Літаратура і Мастацтва» 25. 2. 1956 г.). Гэтыя слова пісці Міхась Лынкоў. Да чаго дажылася бедная па-эзія і яшчэ бяднейшыя Лынкоўкі!..

З усіго гэтага можна было-б толькі сымяцца, як і з найбліжэйшым удалага жарту, калі-б яно ня было настолік трагічным для нашага народу.

А. Галубіцкі

Самавольнае абыходжанье з літаратурнай спадчынай

(З артыкулу I. Казекі «Выдатны майстар слова», «Советская Беларуссия», 13. I. 1955)

... Прыйодзіца шкадаваць толькі, што ўкладальні і рэдактары зборніка твораў (6 томаў) К. Чорнага ў шэрэгу выпадкаў самавольна зьмянілі аўтарскі тэкст. Раман «Пашукі будчага», альбілікаваны із значымі скаратамі, пры чым зъмены тэксту навет ня былі пада-дзены да ведама. Усё гэта стварае сур'ёзныя нявыгады для тых, хто займаецца дэтальным вывучэннем творства К. Чорнага, бо ім, макохы шасцітомнік, давядзеніца звяртаца да папярэдніх публікацый гэтых твораў.

Прыкра, што факты самавольнага абыходжанья з літаратурнай спадчынай начали набраць у нас харacter сістэмы. Як ведама, на мінулі праправак і «рэдагаваньні» паасобныя творы і Зымітрака Бядулі (у чатырохтомніку, выда-дзеным Дзяржаўным Выдавецтвам БССР) і Янкі Купалы (у зборніку твораў, выдадзеным Акадэміяй Навук БССР).

I. Казека

ЯКУБ КОЛАС

15)

У палескай глушы

XXVI

— А! Вось і вы! Міласыці просім! — спакаў аў. Кірыл Лабановіч.

Айцец Кірыл, як звойкаваў настаўнік, нейк асунуўся, толькі вочы яго былі яшчэ больш жывыя, больш неспакойныя.

— Што-ж гэта вы, вучыцелька, так закапаліся ў вашай глушы? — пытала яго вясёлая, румяная матушка. — Ну, якож жа вам жывецца?

— Дзякую, матушка. Жыву памаленьку ды паціхен'ку.

— Ну, кажыце: у каго вы там закахаліся?

— Чаму вы думаецце, што закахаўся?

— Ну, як-ж гэта можа быць, каб малады хлопец быў не закаханы?.. Ой, вы ўсё хітреце! — пастрашыла матушка пальцам. — Там дзесяць, у Цельшыні, знайшлі вы сабе мілую... Не гаварыце мне: па вачах бачу.

— Праўда, матушка, вы не памыліліся...

— А што! — падхапіла матушка. — Хто-ж ваша мілай? Ну, скажыце?

— Старасіцца Аленка, — прамовіў Лабановіч.

Айцец Кірыл і сама матушка громка зас্মяяліся.

— А я думаю, ці не дачка пана падлоўчага? Што-ж вы вочы апусьцілі?

— Ну, матушка, калі буду жаніца, дык вас за свацію вазьму, — сказаў Лабановіч.

— Вазіміце, вазіміце! Такую высватаю вам жонку, што цэлае жыццё дзяякаваць будзеце. Вы незнаёмы з дачкою каморніка?

— Гэта з панама Людмілую? Не, незнаёмы.

— Яна дзяякаваць, — сказаў аўтар. Вечарам у пісара бліны будзе-дзецца да яе. Яна дзяячына сымпатычная. Хоць нашаму настаўніку сэрца пераешице.

— Эх, вучыцелька, нічога вы не разумееце. Яна так зацікаўлена вамі, што будзе вельмі рада, калі з'явінецце на яе ўлагу.

— Што-ж? Дай, Божа, нашаму гароху ў гаршчок пансі па-пасыці, — усъміхнуўся Лабановіч.

— Вас слышие квальчы, — сказаў аў. Кірыл: — Вы патрапілі заняцьці належнае станіцічча.

— А за што ім хвальці мніс або ганіць? — сікітаў Лабановіч.

— У іх свая справа, у мене свая. Намы інтаресы на стыкуюцца, і нам яма за што сварыцца нічога.

— Вы — скромны чалавек, і гэта робіць вам чесць, — ад-казаў аў. Кірыл.

— Не, трэба сказаць праўду: Цельшынну шану-цце на добрых настаўнікаў. Толькі што глуш там, як і наауглі гэта Палесце.

— Жаніца траба, — сказала матушка: — Тады і глуш не такая страшная будзе.

— Што жаніца! — махнуў рукою аў. Кірыл.

— Жаніца патрапіць, але што з гэтае жаніцьбы?

Тым часам маладая служанка аў. Кірылы, чырвонашчокая палішчук, прынесла самавар. Селі пінь чай. Матушка ўвесі час гаварыла, перад

Літаратурны Дацатак

Рыгор КРУШЫНА

Лірычныя мін'ятуры

Засыпай, мой няведамы лёс!
Ці ў съятле, ці пад чорнымі хмарамі —
Твоя песьня мяне аж да сълз
Закалыша пшытотнымі марамі.

І пачуцьці ў халодных мурох
Не зачахнуць, як вязні за кратамі.
Панясу іх на мяккі мурог,
Над каханай рассыплю каратамі.

*

Сінім сокам крушыны
Я пяро напаю.
Съвет настрой ю няспынны
У радкох напяю.

Загамоняць з бачыны
Краскі, Сёмуха, май,
Вобраз мілай дзяўчыны
І мой песенны край.

*

У душы маёй завеи,
Сум па згубленай вясьнене.
Хто шчарсьцеў і заплясьнене,
Той мяне не разумее.

*

Зноў дарожная валізка.
Стому ўзрушана зрыво —
Сябра мой жыве на блізка...
Як дабраца да трамваю?

*

А задача не цяжкая.
Мне пачуцьці падказалі:
Ён даўно цябе чакае
У натоўпе, на вагзале.

*

На трывожце маю маладую спакусамі,
Не чапайце рукамі, паглядам, замовою.
Гэта я маю права гарачымі вуснамі
Пражыць ейнае цела пругкое, вясновае.

І гарэць у натхненіні ад палкага дотыку,
Аднаўляць маладосьці забытую драму...
Я іду, перахмелены мёдам эротыкі,
Праз дзявочае срэча — праз Войструю Браму.

*

Сакавік ідзе! Маладзеем...
Цьвік надзея —
падзеі.

*

Сонца ў кропельцы расы...
Цешымся ў любові,
І з дзвіоснае красы
Свой прамень мы ловім.

*

У пустой капліцы срэча
Съвечку-памяць запалі:

Мелі щасце на талерцы,
Пелі родныя палі.

Там — прыветнія рамонкі,
І драсён, і каласы,
І дзявочы голас звонкі
Ад суседнія паласы.

*

А няхай-жа адгукненца
Сыпей рамонкавы цяпер.
У пустой капліцы срэча
Ты мой прывід ашчапер.

*

Смоль сцякае па сасыне.
Стогне дрэва. Плачаш ты.
Боль сціскае і мяне...
Сцюжа. Богнішча. Драты...

*

На званіцы звоніць медзь.
Таямніцы зразумець
Вам, калекі душ, ці льга?
Лікі. Лекі. І туга...

*

А няўжо я жаданьнем запозыненым
Пазіроу ў вочы твае?
Іскры съмеху красаеш ты позіркам,
З гэтых іскраў пажар паўстае.

*

Пахне съвежаю ракітаю
Кошык з выгнутымі рэбрынамі.
Вочки ніціямі аўбітыя
Залатымі і сярэбранымі.

Дужка беленькая, гладкая
Стужкай-стружкай упрыгожана.
Падарунак будзе згадка
Ўхвалявана, ўстрывожана.

Бо як пойдзе люба з кошыкам
У лес па ягады засмучаная,
Адгукненца песьня пошчакам,
Што дзяўчына ўжо заручаная.

*

Добра нам куцьцю таўчы,
У мяжджэрык сыпаць мак,
І на медным таўкачы
Адчуваць салодкі смак.

Съмейся, люба! Бяры
Зь песьняй жменю відука!
Будзем церці ў макатры
Да нацёку малака.

*

Зъ ім, каб пазнаёміць яго з панина Людмілаю, якою таксама
зацікавіўся і Сухавараў.

— А, паночку! — прамовіў пан падлоўчы. — Ці бачыш,
які ён шпаркі. Я заходзіў да пана, каб разам з панам Сухавара
поехаць. А ён ужо тут!

Пан падлоўчы весела павітаўся са сваім суседам, узяў яго
пад руку і павёў да панны Людмілы.

— Праша біўце знаёмымі: пан Лабановіч, прафэсар вель-
кіх букваў.

Панна Людміла ўсьміхнулася сваёю прыветнаю ўсьмеш-
каю і жартіўна прамовіла:

— Мы бадай што і знаёмы. — І падала сваю мяккую ручку.

— Дык наш прафэсар шмат дасыціннейшы, як гэта я ду-
маў, — прамовіў пан падлоўчы.

— У ціхай буцце чэрці водзяцца, — дадаў і Сухавараў і
распусціў свае мокрыя губы ў крыху абразльную ўсьмешку.

Сухавараў быў адзеты ў парадны мундзір з бліскучымі гу-
зікімі і звысоку пазіраў на ўсіх тутэйшых кавалераў.

Павітаўшыся з усімі, Лабановіч сеў адзін у больш спакой-
ным месцы і стаў прывіглядзіцца да гасцей. Старэйшая піса-
ранка, як гаспадыня, часта адлучалася; кавалеры з далікат-
насці ўздзялялі ёй шмат увагі, што прыдавала ёй гонару і зда-
валенія.

— Ну, як жывеце? — спытаў Лабановіч Дубейка. — У нас,
бачыце, ні тое, што ў вас — публікі многа, паненкі... Як вам
пададаеца наша Людміла?

— А чаму яна ваша, а не наша? — спытаў і Лабановіч.
Ну, што-ж? Дзяўчына, як дзяўчына.

— Вы паглядзіце, як калі я не гэты жалязыняк увіхаеца!

— А вам зайдзросна? Чаму-ж вы не ўвіхаецеся?

— Маё ад мяне не ўцяча, — горда зазначыў Дубейка.

Яму нядайна абяцаў земскі начальнік пісарскую пасаду.

Падышоў Максім Гарошка.

— Што вы так рэдка ў нас бываеце? — спытаў і ён Лаба-
новіч.

Максім быў вятлівы, нізкая росту дзяцок, з тоікімі чор-
нымі дугамі-брывамі і жывімі вачамі. Ён быў досыць прыго-
жы хлопец і сядро паненак лічыўся цікавым кавалерам, хоць і нявыгадным жаніхом. Максім любіў весьці размову на гра-
мадзкія тэмы. Ён ня меў службы. Чаму? А проста тому, што
нікакая пасада яго не здаваліяла і нікакая прафэсія не адпава-
дала яго паглядам на жыццё. Ён проста быў трохі шалапай і
распусцік. У яго быў востры язык і нахіленыне да высьме-
вання людзей.

Толькі слова, а песьня няма.
Толькі сънег, а ці гэта зіма!
Ні марозу, ні белых завей,

Чужая зіма

Ні жаданьняў, што меў я даўней.
Тут гнілая, чужая зіма.
Слова мякне, і песьня няма...

Русалка

Паланее зарою ablічча.
Зноў ахвяры асмягнена прагне.
Надзіц, кліча мяне і казыча
Ды, чаруючы, ў возера цягне.

Паэма пра вусны

(Фрагменты)

Не дасі нікай рады.
Вунь, напрыклад, тое ліха
б'е ад першага пагляду
вас пагардаю і пыхай.

Бровы-ніткі ўгору ўзыніты,
у вачох агню нямала.
Як гарэшак нос кірпачы,
змаляваныя няўдала

дзіве расыцінтыя вішні,
і пагардная усымешка:
— Адыйдзеце! Вы тут лішні.
Я... я дама, а вы пешка.

Вішні брудзяць цыгарэту,
і ляціць пярсы-ёнак дыму.
Лепш пакінем даму гэту —
сумны згустак пудры ў грыму.

Адступаючы, я цяжка
прыгадаць: — Мадам, бывае
у гулкі часамі ў шашках
пешка дамку выбівае.

Гэты жарт съцінаюць зубы,
быццам блазан тупнью ботам.
На багне апошнія згубы
засцівіла мая журбота.

Броснё ў думках густа-часта:
— Ці жыве мая Палешка,
што бяз хвалышу, без памасты,
без акторства, а з усымешкай.

І пяюць мае ўспаміны
аб красе былой, вясковай.
Вёсты вуснамі дзяўчыны
выклікаюць краску слова.

Кармазынавыя стужкі
ды завязаныя жычкі...
Вось такія у пастушки,
у князёўны, у мужычкі.

Ціхі шэпат вуснаў пульхных,
супраціву, просьбы жменькі:
— Кінь, яя трэба! Не, яя слухай...
Ах, яшчэ... яшчэ... дурненькі.

(Заканчэнне на 5-ай бачыне)

— А які ўплыў мае на вас наш брат?
Лабановіч падумаў і адказаў:
І добры і кепскі.

— Ха-ха-ха! — засмяялася панна Людміла. — Няўжо на
 vas мае ўплыў, як вы кажаце, наш брат? Ня верыцца нешта.

Вы, выбачайце, дапраўды нейкі... съвяты.

— Я ведаю, — з ногата лёгкага засмучаныя сказаў Лабано-

віч, — што паненкам съяцьце не падабаюцца, хоць, прайда,
съвятым я зъяўляюся з вашага пункту пагляду...

— Не! Вія ня крыўдзіцесь, прашу вас. Я толькі хацела
сказаць, што вы... ну, зусім не такі, як іншыя, не такі ў леп-
шым сэнсе.

— Вельмі вам дзякую, але, зънайшы галаву, па валасах ня
плачутць. І крыўды тут нікай няма. Людзі часта ўсё жыцьцё
б'юцца з думаюць аб тым, каб съвятым стаць, а мне гэта лёгка
далося.

— O! маладзец прафэсар велькіх букваў, — жартаваў пан
падлоўчы, падышоўшы да іх. — Адзін завалодаў паннаю
Людмілай.

— Гэта я завалодала прафэсарам, праста гвалтам узяла
яго, яя пытаючыся, ці рад ён гэтаму, ці ня рад, — адказала
панна Людміла.

— Выбачайце, — усьміхнуўся Лабановіч і глянёў ёй у вочы
так, нібы ён ведае шмат болей таго, як думае панна Люд-
міла. — А ці так гэта?

— Дзяўчына на момант замяшалася, потым уськінула на яго
свея бойкія вочы і сказала:

— Ой, хітры-ж вы, хітры!

— А як вы думаеце: съвятысць і хітрасць?

— О, не! Вам яны ня шкодзяць.

— Ну, гэта іншае пытаныне, але ці можна быць съвятым,
астаноўчысці і хітрым?

— У пытаных съвятысці я нічога не разумею, — адказала
панна Людміла: — Але пакінем аб гэтым. Скажыце, чаму
вы тады так борзыдзіць?

— Я нікай я думаў снатаць вас там, і мne стала няло-
кіца... Скажу вам праўду: я не хацеў, каб вы падумалі, што я
зайшоў туды дзеля таго, каб пабачыць вас.

— А хіба вам таго няпрыемна было пабачыць мяне?

— Вот вы і злавілі мяне. Чашер выкурчваіся, як хочаш,

— Вы мие кожыще праўду, чуцеце? Чыстую праўду, — го-
рача наступала панна Людміла.

Паэма пра вусны

(Заканчэнне з 4-ай бачыны)

І спад ценю так нясьмела
к сонцу цягнецца суніна.
Вуснаў ягода сасьпела,
хоча ў лёдзе утапіцца.

Дзіве істоты. І каханье
ужо расце, вяршынью прагне.
А далей — як на экране
у фільмовай дыяфрагме.

Тут усё: і спрыт, і сіла
пазнаеца жарскім чынам.
— Ха-ха-ха, — съмлеща міла
үхваляваная дзяўчына.

Паразыбегліся суніцы.
Горсыць рамонкавых пляўсткаў
на дзіве занізі, як быццам,
вецер съмехам параплескаў.

Юр жыве, бляжыша гульлівы
па кустох, і кліча-надзе.
У мурынаў, як алівы
твары ў нейкім марынадзе.

І яны ў лісцівянай браме,
прытуліўшыся улотай,
зьліплі бурымі грыбамі,
родзяць Афрыку сълякотай.

Так сваё знаходзяць шчасце
у жыцьці цяжкім, зынбелым.
Паміжсобку — сорцы насьцеж,
і сулад на зайдзрасць белым.

Сілы роду у бясстрашины.
Скрозь — чаруюць і варожаць.
А страшная мукі нашы,
а страшная наша пожадзь!

Губы ў съяцасці і ў брудзе,
маюць шчырых і няшчырых.
Круташалам нерви прудзяць,
іх нічым не ўціхамірыць.

Толькі ў прыязыні — прыгожа,
а ў злосці — гідзь-пачвара.
Дзе нянявісьць, дух варожы,
там бязьвінная ахвара.

Дзе каханье, там і згода
без маны і крывадуши.
Абмінаці закон прыроды
ёсць злачыннае — нарушыць.

Навет постніку-аскету
і самотніку манаху
не забыць любошчаў съвету
і... дрываць у Божым страху.

Словы пацерамі ніжуць,
прыкладаючы да вуснаў
цела срэбранае крыжу:
— Не вядзі нас да спакусаў.

А і ў часе урачыстым
іх любоў не пакідае —
у адзеніні белым, чыстым,
як на шлюбе маладая.

За людзей — братоў і сёстрай,
за ратунак душ маліцца!

Вобраз вытачаны гостра,
лёг на кніжную паліцу.

Вусны — зыркая паэма
ў пачуццёвой завірусе.
(Мабыць злоснік вые нема,
што і я судзіць бяруся).

Вусны — сонечны акраец
на ружовым небасхіле.
Нам арганы гімны граюць
і жывое слова — ў сіле.

У паэты вусны ў сэрцы.
Да народу песьній гожай
тое сэрца, каб ня ўмерці,
ў вусны пойдзе — пераможа.

Спаміж кніг, як у сыгнече
самацьвет, так пад рукамі
заіскрыца, засмлеща
друкаванымі радкамі.

Вусны цешаца і грэаша,
замаўляюць ліхалецые.
Нібы ластаўкі з падстрэшша
разълітаюцца па съвеце.

Шумны порт, о людны бераг!
Не змаўкае рык суроўы.
З гулам вуліцаў на сквэры
паміраюць, таюць слова.

Навакол, як вока скопе:
вусны, вусны — ружы ў цвеце.
У жывым калейдаскопе
мазаічнае суквецце.

1955 г.

Рыгор КРУШЫНА

К. Юхновіч

Дзень пачынаўся

Пачалася яна зынячоўку й нястрымна,
ік вясна.

Сьвет аддаваўся новаму цярпеньню.
Але пад засеній страху і съмерці —
жаданье ўбачыша і перажыць спадзя-
ванае — захапленне чалавека сваім
думкамі і навагамі. Утойны хмель зма-
ганыня! У ім затаімленае бағацьце спра-
вядлівасці і зла аўб'янасьць.

Пачалася вайна.

Першая прорэзь сонца прывіталася
зіхрыстымі лоскамі расы й рыхам выбу-
хай. Ад выбухаў клякатала навет пущ-
ча, дзе ўжо колькі дзён туляўся Самук.
У съміротных гуках-праклёнках чалаве-
ка чалавека пакідалася людзкое сэрца
самому сабе. Адзін брэдзіўся ўсім, а іншы
наадварт: хміліўся спадзяванынем сва-
боды, не жадаў выпетраваць слёбе зма-
гарным цярпеньнем нямаведама за што —
ішоў дамоў. Гэтакіх на хмызінку Са-
мук спактакуў ужо шмат. Усё імкнуўся
пад ахову гушчароў. І ніводзін з іх не
зъвітаў на яго ўбагі, ды не папяро-
джваў, чаго ідзе туды, дзе віхрыца
съмерці. Ды Самук гнала да вёскі не
даўнімнасьць, а жаданне дапамагчы
сястры на выпадак няшчасці.

Самук хаваўся ў пушчы, і апошнія
тры дні на вылазіў зы свае будкі, бо
ўсё, што магло хадзіць, гутарыць і ба-
чыць, было піхнёна сачыць ды варта-
ваць гэткіх-жа, як яны самі. Пра гэта
Самук добра ведаў, таму намагаўся пе-
рацярпець благое надыхом зусім ін-
шых дзён, у якіх працівничы магчымасць
свабоды. Ен лятуець пра пасці ў зеля-
ніве сваіх добрых будучых думак, што
быццам у нямім граніце мінукіх хва-

ляваньняў ужо загаманілі змогай стацца
святym аўтаром — спрэвядлівасці...

«... і я буду, як усе людзі. Я на буду
ўськідываць сябе вышай за хмары», —
уясведамляў ён пачуццё, выклікане
собкім разуменнем.

Уяўляючы і раздумоўваючы сваё адно-
менне мінуласці, Самук выйшаў спад
павецыці кустоў. Жахнуўся. Міжвольна
стрымаўся. Ягоныя руки самі падняліся
ұтару. Ен нікога на бачыў перад сабою,
але зацеміў, як пры ім навакольнасці
сенажаці пранізвалася цыўканынем ку-
ляў. Яму здалося, што ён не Самук, а
застыглыя вусны, якія наўмерваліся
прастіці ратунку. Хлёніўся вобзем. Це-
ла, нібы працдзявалася сквозь нетры.
Розум, узварушаны сполахам, казаў яму
шчыльней распластасця да травы.

Страляніна сунялася. Але Самук не
ўстаў зь зямлі — прыслухаўся.
Падніятыя травы, бы зынеку асыпаныя
пясочыні, сашацела пад ім, перашкаджа-
ла прыслухаўшыца. Часыцелі й сударі
цела. Цялерака ён адчуваў іх, яны
ачуявалі яго ад разгубнасці.

Узіняў галаву, і ўзноў апушыці је, ха-
ваючыся за разбежную ігчызь сенажаці.
Ен ахамяняўся зусім съведама:
некта близка шамтніўся, пачулася ціаж-
кае дыханыне ды шораҳі ступнёу, што
ледзі краналі звілю.

«Мабыць Немцы сюды ідуць!»

Усхапіўся й пабег без азіраны ў бок
вёскі, чамусыці на ўздагон шораҳу.

Апнініўся перад лугавой прагалінай.
Стрымаўся. Роўная прагаліна здалася
іму месцам, дзе могуць спакмечці Нем-
цы і застрэліць. Паймкнуўся па хмыз-
ніку ўбаг. Некалькі адзіночных стрэ-
лаў разыніліся наўпередзе.

«Немцы на лугу... Назад? Нацянкі!»

Бяскмарнае неба, як шкляная столь у
склепе, ясынілася сонцам ды шумела
водгулем машына, што прасцілі па
гасцінцу за мястечкам і вёскай на ўс-
ход. Самук звізвіўся: у собкім закла-
почаныні, у гэтym ракатаныні матараў,
ён не пазнаў перад сабою дзяўчыны, па
слядок якой ледзь не назірку бег.

«Гэта-ж Арынка», — мільганула даў-
чыніма, і клікнуў: — Арынка, куды-ы?
Куды?

Пачакай!

Самук з радасці пасцігаваў за ёй.
Схапіў яе за плечы, і яна, не пазна-
шы навет, хто, на ўзіраючыся, прыці-
нула руку да грудзёў, узмахнуўши на-
зад галавой з разъвяянамі пасмамі вала-
соў і з нячутнай пакорай аддала сябе
на ласку моў збаўлы.

Спыніліся толькі паслья прагаліны.
Леткасць драматічныя історыі ю-
ніліся заўсёднымі шопатамі асіны. Арын-
ка задыхана, абыякай да ўсяго, аба-
перлася ад Самуковы плечы й памрасі-
ла пасадзіца пад дрэва. Доўга трымала
заплюснутымі вочы. Самук таксама пры-
севу і, адыхваючы насытвівую стому,
прислухаўся да ўжо знаймых тукай-
выстралаў. Ды яны больш не адзыва-
ліся. Адно з гасцінцу, як восенскі ве-
цер, жудзі бесъперастаннымі шум баў-
вых машынаў.

(Працяг на 6-ай бачыні)

Лоўля сялявы на возеры Спуды (Віленшчына).

Із збору др. Гоція

— Я проста не хацеў падманваць вас.
— Што гэта значыць? Я нічога не разумею, — криху на-
хмурӯшыся, сказала панна Людміла. — У чым вы маглі мя-
не падманваць?

— Усяго ведаць няможна, бо часта веданыне разъбівае на-
ша шчасце.

— Цяпер я ўжо зусім не разумею вас.

— А вы больш размаўляйце з разумнымі людзьмі, — пары-
ўші ёй Лабановіч.

— А чым-ж я вінавата, што вакол мяне дурні?
Лабановіч засміяўся.

— Кепскага-ж вы зданыя аб ваших кавалерах, і я на гэ-
ты раз вам вельмі рады, што на ўх ліку.

— Аб чым гэта галубкі варкуюць? — запытаўся Сухава-
раў, падыходзячы да іх. Яму было крыху не па сабе, што пан-
на Людміла аддавала перавагу Лабановічу, а не яму.

— Проша сядак, — паказала панна Людміла яму месца
каля сябе.

Сухавараў сеў, залажкі нагу на нагу і пакруціў свой чор-
ны вусік. Але пагаварыць яму так і не ўдалося: гаспадыня за-
прашала гасціць за стол. Госьці ўздыхнулі лягчай і, няспрыт-
на топчучыся і аказваючы знакі ўбагай адзінству, рушылі
у другі пакой. Праз уесь дугі стул цягнуўся цэлы рад бу-
тэлек гарэлкі. Лабановіч сядзеў поруч з Максімам Гарошкам і
Дубейкам. Яго суседзі былі добрыя выпівакі і кампанейцы па-
часты. Часыць закусваныня. Каждая новая чарка дадавала болы ру-
ку, ажыўленыя, развязаныя. Шум, съмех, жарты поўнілі
пакой. Пілі за эдараў пісара, пісаравых дачок. Сухавараў
падняў чарку за каханье, Дубейка за панну Людмілу. Госьці
уставалі, стукаліся чаркакі, разълівалі гарэлку. Ураднік за-
прапанаваў засыпаваць «Боже, царя храни...». Госьці мусілі
падніцца, рад быў хто ці нарад гэтаму.

Максім Гарошка нязычайна ўпадабаў свайго суседа Лаба-
новіча і, развязаўшы язык, пльвуваў рознае бруднае глупи-
ства.

— Да кожнае бабы падкаціца можна, — гаварыць Максім
Лабановічу: — Я іх натуру ўжо добра ведаю. З выгляду зда-
ецца — «ані вэз», брыкаецца, абрахаецца, а скончыць тым,
што прыгорніцца да цябе.

— Ну, ведаце, па некалькіх патаскухах нельга судзіць аб
усіх, — сказаў Лабановіч.

— Нашто браць патаскух? — Максім зірнуў на суседа. —
Няхай гэта будзе між намі. Мне матушка наша жалілася на
свайго бацьку Кірылу: «Такі ён, кажа, хваравіты, слабенькі.

Нічога я німожа. Проста шкада яго». Ну, і я пашкадаваў наша-
га бацьку, — прамовіў Максім і захіхікаў.

— Няўжо гэта праўда? — спытаў Лабановіч і паглядзеў на
Максіма.

— А вы думалі я — Юзаф прыгожы? Вы, прафэсарка, як

Дзень пачынаўся

(Працяг зь 5-ай бачыны)

Самукоў сполах пачынаў афіхца — у яму ўсю цяготу жыцьця, пра што на сэрца варочаліся ўразы зусім на шмат адчутага й бачанага ў моманце вайны.

«Гон людзкога патоку, пад гулам яко-
га маўчыць спагаднисць... А мёжа гэ-
так трэба?» — падумалася Самуку, і ён

глініў на пыл сонцаўага променю між

галін. Малочыстая кара бязор ільсні-
лася. Як кожнае раніцы, шчабятаў

птушкі. Безабіцная пары — лете цеп-
лілася сонечнай пагоды. Съмешны, ма-

люпясенкі княжыч зямлі — матылек

— круціўся блізка ад Самука, нібы ро-
чай, нібы чаканыем зіньшчэйнай праз

неба. А Самуку здавалася, што матылек

разборліва цьвердзіць аб тым, што на

з кожнай краскай абсыплеца, ляжа да-

лавах; што на цмокненца кропляй зь

іглы, у шыльнаву збуўяні щаты мураў-
кі; што, бач, мне хochaцца сказаць табе,

чалавеку: «Дзень твой навет тады буд-
зе, калі скончішся ўніц, у замлю...»

Працьшылінку вечак Арынка гліні-
ла на Самука. Нос быў крыху знаёмы,
але прыпамінца не старалася. У сум-
асце ўспялкі думак, каб застацца

ўздычнай незнамуму, яна сказала:
— Вельмі дзякую вам.
— Завошта, Арынка? Я сам бег, як

набожны зь пекла.

Яна адхінула галаву ад ствала дрэва — утледзелася зь бязвольнаю ўсьмеш-
каю на Самука.

— Не пазнаеце мяне? Самука?

— З барадой вялікай, — неяк падзі-
чаму, у наплыве ненадаельных калін-
ніх лятыненіяў аб ім, адказала яна.

— Гэта — я!... Я!
Самукоў падышоў бліжэй да Арынкі.
Ейныя вочы, што адно нідаўна зіхры-
ліся сполахам і роспачай, у прымеце нля-
мой лікоўнасці, забегалі сярод дэўгіх

вейкай, зас্বяціліся наўтомам съязні-
най радасці. Самукоў, бы сачуў за ёй. Яна
устала зы свайго прылону пад дрэвам.

Усе подыхі жыцьця паміж галін і ліс-
ця, і дреў, кожны зык, кожны рух даз-
вонльна дзеля сябе ўмольваліца ціхнін ле-
та... Ён узяўся за ейную наўпачёт-
лую, сударажную руку — разам з усім

перажытгем яна адклінілася чароўна-
сці. Яму жадалася стаць у палацы-
пушчы з азіравой столяй-небам і аб-
няць Арынку і дуога глядзеце на ейныя

вочы, на зрыненых косьмы валасоу, на

адрозністу хварбу шчок. Яму жада-
лася зрабіць гэтак добра і прыложа як

ніхто гэтак не рабіў.

— ... у арміі служыш? Ужо пераапра-
чуўся навет?

— О не-е! Я ўладар і жыхар гэтае
пушчы...

— Не разумею, Самукоў?

— Нічога гэтага, Арынка — звычай-
нае зарэйнне, ад якога адвыклі людзі.

— Ад Немцаў уцікаеш? Ці?...

Арынчына радасць узноў спатыкну-
лася — замітлілася ў нядайным страху.

Ён заглышиў усю ейную цікавасць да
неспадзеванага спаткання Самука, ад
якога дзень і нач чакала лістоў. Гэтае

чаканыя яшчэ больш узбудзілася ў ёй.

Калі маші знайшлі забітай. Жадалася ў

разловах жыцьця прытуліца да чала-
века выпадкова пакаханага; расказаць

хвой і дубоў, што высока падымалі ўгару свае кучараўныя га-
ловы або адзіночка стаялі па краях лесу.

Вясна была ранняя, як і звычайна на Палесці. У лясах на

ўгравах сьнег злазіў бордзі, і вызываленам з-пад снегу зямля

радасна выглядала на съвет жаўтавата-шэрымі плямкамі, ужо

выбіваўся і лягашні брусынінкі, съвежы і сакавіты, сухія га-
лінкі вераску і ягадніку. Побач чыгункі, дзе так прыемна ку-
паліся залатыя косы сонеікі, у зацішку зялёных хвой і чыр-
ванаватага маладога бярэзняку, ужо зігнілася дугаў жоў-
тая паласа адтавішай зямлі. Яна шырэала з кожным днём, з

кожнай гадзінай.

А калі масткou на чыгуці стаяў власёлы гоман звонкіх

кропель, съцякаючых у ажыўшыя рачулкі ручайкі. Засып-
леныя сънегамі шпалы, старыя трухлявія пні даўно загубленых

дрэў, гнілыя галіны, — усё выглядала з-пад снегу і ўсё, зда-
валася, радавалася, што не апошні раз бачыла сонца. А лес,

асветлены і абарготы сонцам, пазіраў зусім-такі весела. І быль-
ло штось нязвычайна прылемнае ў гэтых першых съветла-блі-
скучых іскрынках абуджэння жыцьця, шаурэніх на зямлі.

І зусім іншыя струны душы закраналіся гэтым кволым паты-
ханнем вясны, і іншыя парываны разам з абуджэннем

прыроды кальхалі душу ціхаю, неяснае песнію ці даўно чу-
таю казкою, поўнона характериста і чарапа, і кудысь цягнулі і клі-
калі. Куды? Можа, да таго невядомага, заўсёды павабнага,

нерасцяганага і неадгаданага, закрытага заслонам ружовых

мароў, што ніколі не зілівасцца з твайма жаданынамі? А можа,

гэта смутак аб чымысьці такім, міма чаго прайшоў ты няўваж-
на і страціў навекі? Ці гэта — адбітак вечнага нездаваленія

чалавека, якое выдзяляе яго з кругу жывёлін і вядзе па даро-
зе шуканьня і ўтварэнія лепшых стасункаў жыцьця і яго ха-
раства?

Ці гэта — імкненне рассунуць гарніцы свайго круга-
гляды, каб пазнаеце непазнае, уведаць нязвязане?

Але вечныя загадкі жыцьця і вечныя нашы імкнені іх адгадаць,

бо формы жыцьця амбеваны, само-ж жыцьцё ні мае границ.

Пасля пісарскага балу Лабановіч некаторы час адчутав

сябе дроніна. Яму было дрэнна. Яму было прыкса, што ён так

напоўніў, гаварыў розныя глупствы і навет піз за здароўе ней-

кай маладзіцы. Назаўтра ў раненікі выбраўся з Хотовіч і ба-
дай што ўцёк дадому. І вось ціпер, на другі дзень пасля

п'янства, ён хадзіў на чыгуці, кіху заспакоены і ацэніўна

свае паводзіны як чалавека і як настаўніка. Яму ўспаміналі

ся першыя дні прыезду сюды, яго намеры і пляны. І ціпер ўсё

так я скончыліся адно з другім і не давала нікага ма-

ральнага задаваленія! Ён чуў нейкі неспокой душы. Яму

мусыці ня было відаць. Польмі пажару лымненай хаты, на курадымным яшчэ цеснаце і ў незнаёмай, нястрымнай бо-
перакідвалася на наступную будоўлю і там ніхто не намагаўся яго стрымца.

А дзіцячыя кркі ізноў стуль, з мора агню. Ранішняя прыхалода асьцюдзяль-
ная лёгкая, і парожні-звонкая шумела ў пошуку да патрэскуала пырскамі іс-
крыстых узьвівай.

Самук ня мог у хвалих шуму адна-
чысьце скуль, з якой сялібы, даносілася жаланская просьба ратунку. Пабег наў-
гад. Спад каміваў бульбы ўзъляице заб-
луканы туды жаўрук, і ўзыніўшыся на міэрнасці сажаніу вышынно, бы не пада-
зіўся з тым, што творыца побач — заліўся песьній пад наслонай кур-
насці, прад вобліком неба, што гэтак жыле ў спрачечнай низладзе із невялі-
кім каміком зямлі.

А за песьній кркі.

«Крк жыцьця! Відаць, будоўлі пад-
паплі Немцу? Пачуць тут, а ня ро-
зум! Калі ён застанецца тут, а не пад-
зіўся з тым, што яго будзе? Што ён можа даць, прынесць? Чаго чакаць
ад яго, які ўжо ад калыскі ўбачыў дра-
пежнісць? Ён будзе гэтак самым! Гэт-
кім! Коркам ад піўное бутэлкі ён будзе!»

— Гальт! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука, пры намаганыні

быць гардлівым, зьявілася жахлівіца жорнасці, і ўхіліца ад пачуцьця

гордасці на ёго. Ён ведаў гэтага, ён ба-
дзеўся.

— «Дзіця! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука, пры намаганыні

быць гардлівым, зьявілася жахлівіца жорнасці, і ўхіліца ад пачуцьця

гордасці на ёго. Ён ведаў гэтага, ён ба-
дзеўся.

— Гальт! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука, пры намаганыні

быць гардлівым, зьявілася жахлівіца жорнасці, і ўхіліца ад пачуцьця

гордасці на ёго. Ён ведаў гэтага, ён ба-
дзеўся.

— Гальт! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука, пры намаганыні

быць гардлівым, зьявілася жахлівіца жорнасці, і ўхіліца ад пачуцьця

гордасці на ёго. Ён ведаў гэтага, ён ба-
дзеўся.

— Гальт! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука, пры намаганыні

быць гардлівым, зьявілася жахлівіца жорнасці, і ўхіліца ад пачуцьця

гордасці на ёго. Ён ведаў гэтага, ён ба-
дзеўся.

— Гальт! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука, пры намаганыні

быць гардлівым, зьявілася жахлівіца жорнасці, і ўхіліца ад пачуцьця

гордасці на ёго. Ён ведаў гэтага, ён ба-
дзеўся.

— Гальт! — застыглае, чужацкае сло-
ва ўрэзала ў сумкіні рулівасці і сильніла яе, і ў Самука,

